

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten

Åtgärder för att mildra konsekvenserna på det sociala området vid ett avtalslöst brexit

1 Inledning

I denna promemoria lämnas förslag som syftar till att under en övergångsperiod mildra de konsekvenser som uppstår för enskilda på området för sociala trygghetsförmåner till följd av att Förenade kungariket lämnar Europeiska unionen (EU). Förslagen i denna promemoria är endast aktuella om Förenade kungariket lämnar EU den 30 mars 2019 eller vid en senare tidpunkt utan att någon överenskommelse om ett utträdesavtal finns på plats mellan parterna.

När Förenade kungariket lämnar EU blir det ett tredjeland. Om utträdesavtalet träder ikraft vid utträdet inleds en övergångsperiod under vilken Förenade kungariket i praktiskt hänseende fortsätter att fungera som en medlemsstat med vissa undantag och EU-rätten, med vissa förbehåll, fortsätter att vara tillämplig på Förenade kungariket på samma sätt som före utträdet. Utan ett utträdesavtal behandlas Förenade kungariket per den 30 mars 2019 som vilket annat land som helst i förhållande till EU. En betydande konsekvens av ett avtalslöst utträde och att Förenade kungariket blir ett tredjeland är att EU-förordningen om samordning av de sociala trygghetsystemen inte längre kommer att kunna tillämpas i en gränsöverskridande situation i förhållande till Förenade kungariket, vilket riskerar få negativa effekter för enskilda. EU-medborgare som vid någon tidpunkt före utträdet har nyttjat den fria rörligheten i EU/EES och som tidigare bott eller arbetat inom Förenade kungariket och i någon av EU:s 27 medlemsstater kommer följaktligen att påverkas väsentligt. Även EU-medborgare som vid utträdestidpunkten fortfarande bor eller arbetar i Förenade kungariket samtidigt som denne erhåller trygghetsförmåner från ett annat EU/EES-land påverkas. Enskilda riskerar således att med kort framförhållning bl.a. hamna i ett avsevärt försämrat ekonomiskt läge som de själva inte kunnat rå över.

I syfte att motverka allvarliga konsekvenser av ett avtalslöst utträde föreslås en tidsbegränsad bestämmelse som möjliggör en fortsatt utbetalning av vissa förmåner till personer som vid tiden för utträdet hade rätt att få eller får en förmån utbetald till Förenade kungariket. Vidare föreslås en bestämmelse som innebär en rättslig grund för att sammanlägga intjänade försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare, som har fullgjorts under den tid som Förenade kungariket varit medlem i EU, och som även framgent ska kunna ligga till grund för en ansökan av förmån som görs efter utträdet. Detsamma gäller möjligheterna att kunna beakta inkomster, omständigheter, förmåner eller händelser som uppburits respektive inträffat i Förenade kungariket före utträdet.

I denna promemoria föreslås även en bestämmelse som innebär att kostnader som uppstått till följd av vård som utförts i Förenade kungariket, med stöd av gällande unionsrättsliga bestämmelser, ska kunna ersättas under en övergångsperiod efter utträdestidpunkten. Bestämmelsen gäller dels för fall där vården inletts och avslutats före utträdestidpunkten, dels för vårdsituationer som inletts före utträdestidpunkten men som på grund av medicinska skäl pågår därefter och inte heller kan avbrytas för att återupptas i Sverige.

En lag ger enskilda möjlighet att under 2019 ställa om till följd av att Förenade kungariket inte längre är medlem i EU samt att tillförsäkra enskilda förmåner de redan får under en övergångsperiod. Den föreslagna lagen föreslås träda i kraft den X april 2019, men ska tillämpas för tid från och med Förenade kungarikets utträde ur EU.

Innehåll

1	Inledning	3
2	Författningsförslag	9
2.1	Förslag till lag om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen	9
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2019:XXX) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen	12
3	Ärendet	13
4	Konsekvenser av ett avtalslöst utträde för EU-medborgare som nyttjat den fria rörligheten	17
4.1	Enskildas rätt till sociala trygghetsförmåner när den fria rörligheten nyttjas i EU/EES	17
4.2	Tillgång till svenska sociala trygghetsförmåner med stöd av socialförsäkringsbalken, lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring eller förordning 883/2004 före Förenade kungarikets utträde ur EU	19
4.3	Tillgång till svenska sociala trygghetsförmåner för enskilda bosatta i Förenade kungariket efter utträdestidpunkten	23
5	Förslag till åtgärder för att mildra konsekvenserna av ett avtalslöst utträde	27

5.1	Åtgärder bör vidtas för att mildra de allvarigaste konsekvenserna av Förenade kungarikets utträde ur EU	27
5.2	Förslag att vidta åtgärder för att möjliggöra likställande av inkomster, omständigheter, förmåner och händelser vid ansökan av förmåner	30
5.3	Förslag till åtgärder för att möjliggöra sammanläggning av intjänade försäkringsperioder för tid då Förenade kungariket var medlem i EU	31
5.4	Förslag till fortsatt export av svenska trygghetsförmåner till EU-medborgare i Förenade kungariket under en övergångsperiod.....	33
5.5	Förslag om ersättning för vårdkostnader.....	36
5.6	Förslag gällande ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	38
5.7	Förslag om upphävande av vissa bestämmelser	39
6	Kostnader och andra konsekvenser	41
6.1	Finansiella konsekvenser och konsekvenser för enskilda....	41
6.2	Konsekvenser för Pensionsmyndigheten.....	42
6.3	Konsekvenser för Försäkringskassan.....	43
6.4	Konsekvenser för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och för arbetslöshetskassorna.....	44
6.5	Övriga konsekvenser.....	44
7	Författningskommentar	47
7.1	Förslag till lag om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen.....	47
7.2	Förslag till lag om ändring i lagen (XXX) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen	51

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om att socialförsäkringsbalken, lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och, för svensk del, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen ska fortsätta att tillämpas i vissa fall avseende de personer som omfattades av nämnda författningar den 29 mars 2019 efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen (EU).

Innebörd

2 § De uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i socialförsäkringsbalken och i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004.

Likvärdiga förmåner

3 § Om förmåner från det sociala trygghetssystemet eller andra inkomster har vissa rättsverkningar enligt socialförsäkringsbalken, lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 ska de relevanta bestämmelserna i dessa författningar också tillämpas på motsvarande förmåner som har förvärvats enligt Förenade kungarikets lagstiftning före den 30 mars 2019, eller på inkomster som har förvärvats i Förenade kungariket före nämnda tidpunkt.

Om rättsverkningar uppkommer på grund av vissa omständigheter eller händelser enligt socialförsäkringsbalken, lagen om arbetslöshetsförsäkring eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 ska liknande omständigheter eller händelser som har inträffat i Förenade kungariket före den 30 mars 2019 anses som om dessa hade inträffat i Sverige.

Sammanläggning av perioder

4 § En person och dennes familjemedlemmar som har använt sin rätt till fri rörlighet inom EU ska fortfarande få sammanlägga in-tjänade försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 som har fullgjorts i Förenade kungariket före den 30 mars 2019.

För att rätt till sammanläggning ska föreligga med stöd av nämnda förordning krävs att denna rätt förelåg före den 30 mars 2019. Detta gäller dock inte för arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Fortsatt utbetalning av förmåner

5 § En person och dennes familjemedlemmar som den 29 mars 2019 hade rätt att få eller får en förmån utbetald i Förenade kungariket med stöd av 5 kap. 17 a eller 18 § socialförsäkringsbalken eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 har fortsatt rätt att få förmånen utbetald utan minskad ersättning och utan hinder av att Förenade kungariket har lämnat EU, förutsatt att

den enskilde och dennes familjemedlemmar inte omfattas av ett annat tredjelands lagstiftning och att övriga villkor för rätten till förmånen är oförändrade. Förmånen ska minskas med motsvarande förmån som utges från Förenade kungariket.

Första stycket gäller dock inte för arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Ersättning för vård

6 § Utan hinder av att Förenade kungariket har lämnat EU är bestämmelserna om ersättning av utgifter för vårdförmåner i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 och bestämmelserna i lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet tillämpliga för

1. vård som har inletts och avslutats i Förenade kungariket före den 30 mars 2019, och

2. vård som har inletts i Förenade kungariket före den 30 mars 2019 och som fortfarande pågår efter denna tidpunkt på grund av att vården av medicinska skäl inte tillfälligt går att avbryta och återuppta i Sverige.

1. Denna lag träder i kraft den X april 2019.

2. Lagen ska dock tillämpas för tid från och med den 30 mars 2019.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:XXX) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 5 och 6 §§ lagen (2019:XXX) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen ska upphöra att gälla vid utgången av 2019. Den upphävda 6 § ska dock fortfarande tillämpas när det gäller en ansökan som har kommit in till Försäkringskassan före utgången av 2019 men som inte har avgjorts vid paragrafens upphörande.

3 Ärendet

Den 29 mars 2017 anmälde Förenade kungariket till Europeiska rådet landets avsikt att träda ut ur EU och Euratom i enlighet med artikel 50 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). Därmed inleddes den tvåårsfrist för förhandlingar om utträdet som föreskrivs i artikeln. Förenade kungariket utträder ur EU kl. 00.00 på morgonen den 30 mars 2019, såvida inte Förenade kungariket, i samförstånd med Europeiska rådet, beslutar att förlänga denna tidsfrist.

Förhandlingar mellan EU och Förenade kungariket om villkor för utträdet (utträdesavtalet) inleddes i juni 2017 med avsikten att reglera parternas relation under en övergångsperiod och i visst hänseende för tid efter denna period. Tidigt i denna process aviserades det att medborgerliga rättigheter var ett prioriterat område. Under förhandlingens gång har t.ex. både migrationsrättsliga frågor och den fortsatta tillämpningen av samordningsbestämmelserna behandlats.

Europeiska rådet har ställt sig bakom det utträdesavtal som EU:s och Förenade kungarikets chefsförhandlare nådde en överenskommelse om den 14 november 2018, tillsammans med den politiska förklaringen. Även den brittiska regeringen har godkänt utträdesavtalet jämte den politiska förklaringen. Den 11 januari 2019 godkände rådet undertecknande av utträdesavtalet samt godkännande av beslutet om ingående av avtalet. Efter Europaparlamentets godkännande kan rådet ingå utträdesavtalet på unionens vägnar. Förutsatt att det brittiska parlamentet godkänner avtalet kommer det att träda i kraft den 30 mars 2019. I och med ikraftträdandet inleds den övergångsperiod som utträdesavtalet avser och som sträcker sig från utträdestidpunkten till utgången av år 2020, såvida en överenskommelse om förlängning av övergångsperioden inte görs enligt avtalet. Under övergångsperioden ska Förenade kungariket i praktiskt

hänseende fortsätta fungera som en medlemsstat, dock utan möjlighet att delta i beslutsfattande. Skyldigheten att tillämpa de unionsrättsliga reglerna under denna tid består, vilket innefattar en fortsatt tillämpning av sekundärrättsliga instrument så som förordningen om samordning av de sociala trygghetssystemen¹ (hädanefter förordningen).

För det fall att det brittiska parlamentet inte skulle godkänna utträdesavtalet kommer detta leda till att Förenade kungariket i stället träder ut ur EU på ett oreglerat och oordnat sätt. Förenade kungariket kommer i händelse av detta scenario att betraktas som vilket land som helst i förhållande till medlemsstaterna i EU/EES. Detta innebär att såväl primär- som sekundärrättslig lagstiftning omedelbart upphör att gälla. Förordningen kommer efter utträdestidpunkten inte längre att tillämpas, med en direkt påverkan på medborgares rättigheter som en följd. Detta gäller under förutsättning att det inte redan finns eller att det inte träder ikraft nationella bestämmelser med syfte att mildra konsekvenserna i händelse av ett sådant scenario.

Det finns i dag cirka 20 000 brittiska medborgare bosatta i Sverige. Brittiska medborgares rätt att uppehålla sig i Sverige har hanterats i promemorian *Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit*. Genom förslag i den promemorian kommer de brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som förlorar sin rätt att bo och arbeta till följd av utträdet att undantas från kraven på uppehålls- och arbetstillstånd under en övergångsperiod om ett år från utträdet. Förslaget innebär att det brittiska medborgarna får stanna i Sverige under liknande förutsättningar som gäller i dag, vilket ger dem tid och möjlighet att anpassa sig efter den nya situationen. I huvudsak fortsätter merparten i denna målgrupp också att ha en oförändrad rätt till sociala trygghetsförmåner och rätt till ekonomiskt bistånd i Sverige.

Antalet svenska medborgare i Förenade kungariket uppgår till cirka 100 000. Alla dessa personer får inte sociala trygghetsförmåner från Sverige men det stora antalet bör likväl fungera som en indikator på att det är nödvändigt att vidta åtgärder för att förhindra eventuella konsekvenser som skulle kunna innebära att många personer drabbas. Av nämnda siffra framgår inte heller det antal EU-medborgare som har eller som kan ha rätt till en förmån från de svenska sociala

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

trygghetssystemen, baserat på att den enskilde bott eller arbetat i Sverige under en tid. Eftersom rätten till sociala trygghetsförmåner i Sverige inte baseras på medborgarskap kan denna promemorias omfattning inte heller begränsas till att enbart reglera rättigheter för svenska medborgare.

Denna promemoria har utarbetats inom Socialdepartementet.

4 Konsekvenser av ett avtalslöst utträde för EU-medborgare som nyttjat den fria rörligheten

4.1 Enskildas rätt till sociala trygghetsförmåner när den fria rörligheten nyttjas i EU/EES

Regelverk som möjliggör samordning av sociala trygghetsförmåner

Fri rörlighet för personer och rätten att tillhandahålla gränsöverskridande tjänster syftar till att skapa en inre, gemensam marknad för varor, kapital, tjänster och arbetskraft. För att underlätta och främja dessa grundläggande principer har ett gränsöverskridande system för samordning av social trygghet¹ utvecklats på EU-nivå, i enlighet med artikel 48 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).² Regelverket som sådant är inte avsett att harmonisera medlemsstaternas olika sociala trygghetssystem utan enbart att skapa förutsättningar för en samordning.

Förordning (EG) nr 883/2004 (hädanefter förordningen) bygger på ett antal principer som utgör en förutsättning för att samordningsbestämmelserna ska fungera på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. När medlemsstaterna tillämpar bestämmelserna ska det göras i ljuset av de fyra principerna som framgår av avdelning I i förordningen. Principerna är

- likabehandling (artikel 4 i förordningen)
- likställande av förmåner m.m. (artikel 5 i förordningen)
- sammanläggning (artikel 6 i förordningen)

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

² I begreppet social trygghet ingår i det här sammanhanget förmåner inom socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen samt hälso- och sjukvården.

– exportabilitet (artikel 7 i förordningen).

Principen om likabehandling innebär att alla personer som omfattas av förordningen och som är bosatta i ett medlemsland har samma rättigheter och skyldigheter som landets egna medborgare i fråga om de sociala trygghetsförmåner som omfattas av förordningen. Det kan också uttryckas som ett förbud mot diskriminering på grund av nationalitet. Det betyder att villkor i ett medlemslands lagstiftning om krav på medborgarskap inte kan göras gällande gentemot personer som omfattas av förordningen. Genom denna princip får nationella bestämmelser som på ett omotiverat sätt missgynnar medborgare från andra länder i jämförelse med statens egna medborgare inte tillämpas. EU-medborgare ska alltså ha samma rättigheter som landets egna medborgare. Medborgarskap är dock inte ett villkor för att en person ska vara försäkrad för sociala trygghetsförmåner i Sverige och inte heller ett försäkringsvillkor för någon förmån (se avsnitt 4.3).

Principen om likställande av förmåner m.m. innebär att förmåner, inkomster, omständigheter och händelser som är likvärdiga ska behandlas på samma sätt mellan medlemsstater. Det vill säga att när en medlemsstat tillämpar sin nationella lagstiftning ska hänsyn tas till likvärdiga förmåner, inkomster, omständigheter och händelser som har hänt under en annan medlemsstats behörighet, som om de hade inträffat i det egna landet. Detta kan vara att lön eller yrkesinkomst för anställning eller verksamhet som egenföretagare kan beaktas t.ex. vid prövningen av rätten till arbetslöshetsersättning.

Principen om sammanläggning av försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare intjänade i olika medlemsstater ger i vissa fall personer rätt att få eller bibehålla rätten till en förmån och i viss mån för att beräkna vissa förmånens storlek. Principen innebär att perioder som en person har fullgjort i en medlemsstat ska ses som sådana perioder även i det nya medlemslandet, om det behövs för att personen ska få tillgång till förmåner i det landet. Till principen om sammanläggning kan även den så kallade pro rata temporis-principen knytas. Principen tillämpas vid beräkning av pensionsförmåner i de fall personen har tjänat in rätt till pension i mer än en medlemsstat och innebär att personen får en proportionellt beräknad pension från vart och ett av de länder där han eller hon har tjänat in en pensionsrätt.

Principen om exportabilitet innebär att kontantförmåner enligt en eller flera medlemsstaters lagstiftning inte ska minskas, ändras,

hållas inne, dras in eller förverkas med anledning av att mottagaren eller dennes familjemedlemmar är bosatta i en annan medlemsstat än den där institutionen med ansvar för betalningen är belägen. Exportabiliteten är inte generellt tillämplig på alla förmåner som omfattas av förordningen utan ser olika ut beroende på vilka förmåner som är aktuella. Till exempel exporteras arbetslöshetsförmåner under en begränsad tid, medan förmåner som inte är kontanta inte exporteras.

Förutom dessa principer bygger samordningsbestämmelserna på principen att enbart ett lands lagstiftning ska vara tillämplig åt gången. Det gäller såväl rätten till att få förmåner som skyldigheten att betala in avgifter för de förmåner som omfattas av förordningens sakområden. Förordningen innehåller även bestämmelser för att fastställa vilket lands lagstiftning som ska gälla i olika gränsöverskridande situationer. Det kan t.ex. gälla en person som arbetar eller är egenföretagare i mer än en medlemsstat åt gången, eller när en person sänds ut från en medlemsstat för att tillfälligt arbeta i en annan medlemsstat.

4.2 Tillgång till svenska sociala trygghetsförmåner med stöd av socialförsäkringsbalken, lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring eller förordning 883/2004 före Förenade kungarikets utträde ur EU

Förordningen ger stöd för att vissa svenska sociala trygghetsförmåner betalas ut även om en person är bosatt i andra EU/EES-länder. Även i socialförsäkringsbalken finns bestämmelser som medger utbetalning vid bosättning i ett annat land än Sverige. Vidare finns det andra EU-rättsliga bestämmelser om när en person har rätt att få ersättning för vård som utförs i en annan medlemsstat än bosättningslandet. Reglerna för detta ser olika ut beroende på vilken förmån som avses, men kortfattat kan följande anges om de huvudsakliga förmånerna.

Förmåner till barn och familjer

Barnbidrag (även flerbarnstillägget), studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen, de delar av bostadsbidraget som lämnas för att det finns barn i hushållet (det särskilda bidraget för hemmavarande

barn och det särskilda bidraget som bor växelvis samt umgängesbidraget) och efterlevandestöd räknas alla som familjeförmåner enligt förordningen. I socialförsäkringsbalken finns ett krav på att barnet ska vara bosatt i Sverige för att föräldrapenningförmåner, barnbidrag och efterlevandestödet ska utbetalas. Till följd av Sveriges åtaganden enligt förordningen kan dock detta krav inte upprätthållas. Föräldrapenning, barnbidrag och efterlevandestöd kan därför betalas ut utan att det villkoret är uppfyllt.

Förmåner vid ålderdom och för efterlevande

Svensk inkomstpension, premiepension samt inkomstgrundande efterlevandepensioner och tilläggspension betalas ut med stöd av socialförsäkringsbalken var än i världen den enskilde bor.

Garantipension för personer födda 1938 eller senare samt garantipension till ålderspension betalas ut med stöd i en tillfällig bestämmelse i socialförsäkringsbalken (se avsnitt nedan) då de i nuläget förvisso klassificerats som en minimiförmån enligt nuvarande artikel 58. Garantipension för personer födda 1937 eller tidigare samt garantipension till änkepension betalas inte ut med stöd av samma nationella regelverk. De förmånerna betalas istället ut inom EU/EES med stöd av förordningens bestämmelser. Detta gäller även för viss efterlevandepension.

Förmåner vid sjukdom

Samordningsbestämmelserna skiljer mellan förmåner av två slag: kontantförmåner och vårdförmåner. Vårdförmåner innefattar hälso- och sjukvård, läkemedel och sjukhusvård, vissa förmåner för om-sorgsbehövande samt direkta betalningar för att ersätta kostnader. Vårdförmåner utges som huvudregel av bosättningslandet, men kan också under vissa förutsättningar utges av vistelselandet och är inte förmåner som exporteras.

Sjukpenning och andra förmåner som kategoriseras som kontantförmåner för tillämpningen av förordningen kan däremot inte hållas inne med anledning av att personen inte bor i Sverige. En person som alltså är försäkrad i Sverige men som bor i ett annat EU/EES-land har därmed rätt att exportera förmånen med stöd av förordningen.

Det innebär bland annat att förmåner som sjukpenning, omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning, som ses som kontanta vårdförmåner i förordningens mening, kan betalas ut till ett annat EU/EES-land.

Sjuk- och aktivitetsersättning räknas i Sverige som en förmån vid sjukdom, men dess konstruktion och syfte innebär att de för samordningsbestämmelserna syfte klassificeras som så kallade förmåner vid invaliditet. Både sjuk- och aktivitetsersättningen kan vara inkomstbaserad (ISA) eller betalas på garantinivå (GSA). ISA kan betalas ut till hela världen med stöd av socialförsäkringsbalken, medan GSA enbart kan exporteras till ett EU/EES-land med stöd av förordningen.

Garantipension för personer födda 1938 eller senare samt garantipension till omställningspension

Garantipension till ålderspension för personer födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension har tidigare betalats ut med stöd av förordningen vid bosättning inom EU/EES. Detta har ändrats sedan EU-domstolen meddelade dom i mål C-189/16³ i fråga om den svenska garantipensionen. Domstolen fann att denna förmån skulle anses vara en s.k. minimiförmån som omfattas av artikel 50 i förordning nr 1408/71⁴. I och med detta upphörde också skyldigheten att betala ut förmånen i en annan medlemsstat eftersom minimiförmåner inte behöver betalas ut i en annan stat inom EU/EES. Eftersom inget rättsligt stöd fanns i nationell lagstiftning vid tidpunkten för domen infördes det tillfälliga bestämmelser i 5 kap. 17a och 18 §§ socialförsäkringsbalken som möjliggjorde fortsatt utbetalning till enskilda vid bosättning i en annan EU/EES-stat än Sverige. Bestämmelserna är tidsbegränsade till utgången av 2019.

³ EU-domstolens dom i mål C-189/16 av den 7 december 2017, *Bogusława Zaniewicz-Dybeck mot Pensionsmyndigheten*.

⁴ Numera artikel 58 i förordning nr 883/2004.

Ersättning vid arbetslöshet

Med stöd av förordningen kan en person som är helt arbetslös och som uppfyller de villkor som uppställs i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring för rätt till ersättning och därtill vissa angivna villkor i förordningen bibehålla svensk arbetslöshetsersättning för att söka arbete i ett annat EU/EES-land eller i Schweiz, s.k. export. Av 28 § förordningen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring följer att export av svensk arbetslöshetsersättning är möjlig i längst tre månader.

Ersättning för vårdkostnader med stöd av förordningen och ersättningslagen

Enligt bestämmelser i förordningen har EU-medborgare i vissa fall rätt till hälso- och sjukvård inom EU/EES, såväl tillfällig som planerad. Förordningen innehåller även bestämmelser om vad som gäller för hälso- och sjukvård för gränsarbetare samt pensionstagare och deras familjemedlemmar. Enligt förordningen och dess tillämpningsbestämmelser ersätter medlemsstaterna varandra för uppkomna vårdkostnader i angivna fall. Patienten betalar som regel endast patientavgift, mot uppvisande av EHIC-kort.

Lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (ersättningslagen) som har genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård (patientrörlighetsdirektivet)⁵ i svensk nationell rätt, innehåller bestämmelser om ersättning till patienter för kostnader som uppkommit till följd av att de har tagit emot vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Lagen ska inte tillämpas i de fall en patients rätt till ersättning grundar sig på förordningen. Enligt lagen har en patient rätt till ersättning för kostnader som har uppkommit till följd av att han eller hon har tagit emot vård i ett annat land inom EU/EES om

1. patienten, när kostnaderna uppkom, tillhörde den personkrets för vilken Sverige är behörigt att meddela sådant tillstånd till vård

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård.

utanför bosättningsmedlemsstaten som avses i artikel 20 i förordningen,

2. vården har tillhandahållits av hälso- och sjukvårdspersonal, och

3. patienten skulle haft rätt att få vården bekostad av det allmänna om den tillhandahållits i Sverige.

Enligt ersättningslagen kan en person välja att ansöka om förhandsbesked innan han eller hon åker för att få vården. Har en person ansökt om förhandsbesked ska Försäkringskassan utreda och besluta om personen har rätt till förhandsbesked. Förhandsbeskedet innehåller endast besked om att personen kan få ersättning upp till en viss nivå, som bestäms utifrån vad vården hade kostat i Sverige. Den enskilde åker sedan och får vård inom EU/EES, betalar kostnaden alternativt får en faktura, och ansöker sedan om ersättning i efterhand. Försäkringskassan betalar därefter ut ersättning upp till den nivå som beslutats i förhandsbeskedet eventuellt med avdrag för patientavgift. Ersättningen kan aldrig överstiga den faktiska kostnaden.

Det finns även möjlighet enligt ersättningslagen för den enskilde att ansöka om ersättning för planerad vård utan att ha ett förhandsbesked. Den enskilde åker då på eget initiativ, får vård och ansöker om ersättning i efterhand. Försäkringskassan utreder då om förutsättningarna är uppfyllda för att ersättning kan utges och om så är fallet kan den enskilde få ersättning upp till den nivå som vården hade kostat i Sverige men aldrig högre än den faktiska kostnaden. Avdrag görs för patientavgift i de fall det är aktuellt.

4.3 Tillgång till svenska sociala trygghetsförmåner för enskilda bosatta i Förenade kungariket efter utträdestidpunkten

Försäkrad för svenska trygghetsförmåner enligt socialförsäkringsbalken

Av 4 kap. 3 § socialförsäkringsbalken följer att den som är bosatt i Sverige är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner, den som arbetar i Sverige är försäkrad för arbetsbaserade förmåner och den som uppfyller de andra omständigheterna är försäkrad för övriga förmåner. Bosättning och arbete är alltså svenska försäkringsvillkor. För att vara försäkrad måste personen också, i de fall det är aktuellt,

uppfylla de förmånsspecifika kraven på försäkringstider. Medborgarskap är således inte en faktor i detta hänseende. På vilken grund en person anses försäkrad påverkar vilka förmåner denne har rätt till.

Ersättning vid arbetslöshet

I lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring regleras vad som krävs för att en arbetssökande ska ha rätt till arbetslöshetsersättning. Bestämmelserna innebär bl.a. att den arbetssökande ska vara anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen och även i övrigt ska stå till arbetsmarknadens förfogande. Vidare krävs att den arbetssökande uppfyller ett arbetsvillkor för att ha rätt till ersättning. Regelverken innehåller även bestämmelser om beräkningen av storleken på den ersättning som lämnas.

Ett avtalslöst utträde

Vid ett avtalslöst utträde kommer samordningsbestämmelserna att upphöra att gälla den 30 mars 2019. Detta gäller oaktat om en enskild, med stöd av förordningens bestämmelser, får förmåner vid tidpunkten för utträdet eller har försäkringsperioder som har tjänats in under Förenade kungarikets medlemskap i EU. Det rättsliga stödet för fortsatt export av förmåner till Förenade kungariket efter landets utträde ur EU får anses osäkert.

Vad gäller t.ex. föräldrapenning och barnbidrag krävs enligt socialförsäkringsbalken att barnet är bosatt i Sverige, varför grund för fortsatt export saknas när förordningen inte längre är tillämplig. Vidare kommer en person som är bosatt i Förenade kungariket med sin familj efter utträdet inte längre att kunna få det särskilda bidraget för hemmavarande barn, det särskilda bidraget för barn som bor växelvis eller umgängesbidraget inom bostadsbidraget. Inte heller omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning kommer att kunna utbetalas till personer bosatta i Förenade kungariket. Detsamma gäller för sjuk- och aktivitetsersättning på grundnivån, efterlevandepension samt samtliga garantipensioner då dessa i nuläget exporteras antingen med stöd av nationella bestämmelser som inte täcker export till ett tredjeland eller med stöd av förordningen. Även grund

för att utge ersättning för vårdkostnader skulle saknas efter ett ordnat utträde. Efter utträdet kommer det inte heller vara möjligt att exportera arbetslöshetsersättning till Förenade kungariket.

Efter utträdet kommer det även att saknas rättslig grund för att intjänade försäkringsperioder, där intjänandet skett under den tid som Förenade kungariket varit medlem i EU, även framgent ska kunna ligga till grund för en ansökan av förmån som görs efter utträdet, dvs. att sammanlägga perioder. Till exempel kan intjänade perioder som fullgjorts i Förenade kungariket inte användas för att uppfylla olika försäkringsvillkor i Sverige för det fall att detta inte regleras i nationella bestämmelser. Detta kan således få en inverkan på den enskildes rätt till förmån eller till storleken på förmån. Vidare, vad gäller möjligheterna att kunna beakta inkomster, omständigheter, förmåner eller händelser som uppburits respektive inträffat i Förenade kungariket före utträdet, kan denna princip inte heller tillämpas för tid efter utträdestidpunkten för det fall att nationella bestämmelser inte medger detta. De unionsrättsliga principerna följer av förordningens lydelse. I syfte att mildra konsekvenserna vid ett avtalslöst utträde lämnas förslag i kapitel 5.

Administrativt samarbete

Förordning 987/2009⁶, den så kallade tillämpningsförordningen, innehåller bestämmelser om hur förordning (EG) nr 883/2004 ska tillämpas. Förordningarna innehåller ett stort antal handläggningsregler för myndigheterna och har detaljerade bestämmelser om kontakten mellan medlemsländer och handläggningen av ärenden. Utgångspunkten i ärenden enligt förordning 883/2004 är att förvaltningslagen (2017:900) och socialförsäkringsbalken gäller. Det finns även bestämmelser om handläggning i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Handläggningen av ärenden om förmåner från Sverige som regleras i socialförsäkringsbalken följer handläggningsbestämmelserna i balken, dvs. bland annat bestämmelserna om ansökan och utredningsskyldighet (110 kap. SFB), samt bestämmelserna om beslut, både beviljande och avslag, (113 kap. SFB).

Efter Förenade kungarikets utträde ur EU kommer inte samordningsbestämmelserna att vara tillämpliga på ärenden gentemot

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Förenade kungariket och det kommer att saknas ett rättsligt stöd för administrativt samarbete. Inte heller de intyg som utfärdas med stöd av förordningarna och medför vissa rättigheter för den enskilde, som exempelvis de s.k. A1-intygen som utfärdas av tillämplig myndighet i behörigt medlemsland för att kunna informera om tillämplig lagstiftning kommer att kunna användas.

5 Förslag till åtgärder för att mildra konsekvenserna av ett avtalslöst utträde

5.1 Åtgärder bör vidtas för att mildra de allvarligaste konsekvenserna av Förenade kungarikets utträde ur EU

Bedömning: Vid ett avtalslöst utträde bör det vidtas åtgärder avseende vissa sociala trygghetsförmåner för att mildra konsekvenserna för EU-medborgare som får svenska trygghetsförmåner i Förenade kungariket.

Skälen för bedömningen: En stor andel av de ca 100 000 svenska medborgare som i dag bor eller arbetar i Förenade kungariket får i dagsläget inga förmåner från svenska sociala trygghetssystem. Det finns ingen tillförlitlig eller aggregerad statistik kring hur många EU-medborgare som kan tänkas få förmåner från Sverige. Givet att det i nuläget inte finns statistik tillgänglig som täcker samtliga pågående förmåner för berörda EU-medborgare är det därför svårt att överblicka hur många personer som faktiskt kan komma att drabbas om Förenade kungariket lämnar EU utan ett utträdesavtal. Det samma gäller för den kategori av människor som har intjänade perioder i Förenade kungariket. Avseende detta är det tämligen osäkert hur många personer som kommer att ansöka om en trygghetsförmån med stöd av dessa perioder eller andra omständigheter.

Oberoende av det faktiska antalet personer som kommer att beröras av ett avtalslöst utträde bör det vidtas åtgärder i syfte att möjliggöra en rimlig omställning för den enskilde, men också för att

enskilda ska kunna tillgodogöra sig intjänad tid i Förenade kungariket eller likställande av omständigheter vid prövning av rätt till förman även efter utträdestidpunkten. Konsekvenserna för en enskild individ bedöms kunna bli allvarliga om inte åtgärder vidtas för att säkerställa en fortsatt, om än tidsbegränsad, tillämpning i vissa delar. Detta främst då ersättningar kan stoppas från en dag till en annan på grund av att rättsligt stöd för fortsatt utbetalning saknas. Det finns i detta hänseende en betydande risk för att individers försörjning påverkas och att det sker relativt omedelbart efter utträdestidpunkten. För att minimera risken för att enskilda individer drabbas av allvarliga konsekvenser vid ett avtalslöst utträde bör det utformas förslag som omhändertar de mest allvarliga konsekvenserna för enskilda.

Syftet med förslagen i promemorian är inte att tillskapa möjligheter att exportera fler eller andra förmåner än de som redan betalas ut idag. Bedömningarna ska inte heller göras på annat sätt än vid nuvarande tillämpning. Förslagen är således enbart tänkta att ge tillämpande myndigheter och aktörer en rättslig grund att hantera ärenden på samma sätt som tidigare. För Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens del innebär det ingen förändring i hanteringen av ärenden eller bedömning av förmåner. Samtliga förmåner som i dag exporteras med stöd av nationella bestämmelser eller med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen¹ (hädanefter förordningen) omfattas således av förslagen, förutom arbetslöshetsersättning.

Vad gäller sociala trygghetsförmåner är det dock inte enbart situationer som innebär att en pågående utbetalning bör fortsätta som ska omhändertas. En del sociala trygghetsförmåner är till sin karaktär sådana som man planerar för under en lång tid, medan andra uppkommer i akuta situationer. Behovet att säkerställa att en fortsatt utbetalning är möjlig gäller oaktat förmånens särskilda karaktär. Det kan också framhållas att utträdesavtalet som sådant möjligen kan anses ha gett enskilda anledning att tro att rätten till sociala trygghetsförmåner ska bestå under en övergångsperiod. Vidare kan en kategori individer, som i nuläget inte planerar för uttag av ålderspension och därmed inte heller reflekterar över eventuella faktiska effekter på pensionen i detta hänseende, på sikt beröras av avsaknaden av ett

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

utträdesavtal. Nationella och ensidiga bestämmelser likt de som nu föreslås kan i viss mån mildra konsekvenserna.

Europeiska kommissionen har i sina meddelanden av den 13 november 2018² och 19 december 2018³ om beredskapsåtgärder vid ett avtalslöst brexit aviserat att medlemsstater bör vidta åtgärder för att mildra de allvarligaste konsekvenserna till följd av Förenade kungarikets utträde ur EU. Vad gäller området för samordning av sociala trygghetssystem uttrycker kommissionen att vissa i förordningen gällande principer även bör tillämpas av medlemsstaterna för sådant som härrör till tiden då Förenade kungariket var medlem i EU. Detta har särskilt avsett principen om likabehandling (artikel 4), principen om likställande av omständigheter, förmåner, inkomster och händelser (artikel 5) och principen om sammanläggning (artikel 6). Utöver detta har kommissionen ansett att medlemsstaterna bör säkerställa att rätten att få förmåner vid ålderdom (*old-age benefits*) utbetalda till Förenade kungariket bör bestå oaktat att det innebär en export av förmån till ett tredjeland. För de medlemsstater som inte har sådana bestämmelser innebär det att nationella bestämmelser behöver antas som säkerställer principerna och utbetalning av ålderspension till tidpunkten för utträdet. Andra förmåner omfattas inte av den vägledande notens inriktning vad gäller en fortsatt exportabilitet, vilket kommissionen motiverat med att det utgör nationell kompetens att avgöra vilka förmåner som ska exporteras till ett tredjeland.

Eftersom den svenska nationella lagstiftningen i dag medger export av inkomstbaserad pension till vilket land som helst i världen föranleder ovanstående inga ändringar för Sverige. Däremot finns det andra åtgärder som behöver vidtas till följd av kommissionens vägledande not för att säkerställa att en rättslig grund finns i nationell lagstiftning. Kommissionen har visserligen angett att rättslig grund för framför allt tillämpning av principen om sammanläggning av perioder föreligger genom EU-fördraget samt EU-domstolens rättspraxis, men detta bedöms inte vara tillräckligt tydligt för att tillämpande myndigheter ska stödja sig på det i sin handläggning. Dessa delar bör således regleras i svensk lagstiftning för att säkerställa en effektiv och förutsägbar rättstillämpning samt mildra de

² Se COM [2018] 880 final

³ Se COM [2018] 890 final. I detta meddelandet speglas kommissionens syn på ett gemensamt förhållningssätt i förhållande till förordningens huvudsakliga principer och fortsatt export av åldersförmåner. Detta har presenterats av kommissionen i en särskild not den 13 december 2018.

allvarligaste konsekvenserna för enskilda avseende tillgång till sociala trygghetsförmåner vid ett avtalslöst utträde.

Eftersom kommissionen vidare har ansett att återbetalning av sjukvårdskostnader för vård i vissa fall ska ske även efter utträdesdatumet den 29 mars 2019 behöver detta regleras i lag, då det inte kommer att finnas unionsrättsliga bestämmelser som kan tillämpas för detta ändamål.

5.2 Förslag att vidta åtgärder för att möjliggöra likställande av inkomster, omständigheter, förmåner och händelser vid ansökan av förmåner

Förslag: Om förmåner från det sociala trygghetssystemet eller andra inkomster har vissa rättsverkningar enligt socialförsäkringsbalken, lagen om arbetslöshetsförsäkring eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, ska de relevanta bestämmelserna i nämnda författningar också tillämpas på motsvarande förmåner som har förvärvats enligt Förenade kungarikets lagstiftning före den 30 mars 2019, eller på inkomster som har förvärvats i Förenade kungariket före nämnda tidpunkt.

Om rättsverkningar uppkommer på grund av vissa omständigheter eller händelser enligt socialförsäkringsbalken, lagen om arbetslöshetsförsäkring eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, ska liknande omständigheter eller händelser som har inträffat inom Förenade kungariket före den 30 mars 2019 anses som om dessa hade inträffat i Sverige.

Skälen för förslaget: En bestämmelse införs som medger fortsatt tillämpning av principen av likställande av förmåner, inkomster, omständigheter och händelser. Myndigheterna ges härigenom en rättslig grund för att tillämpa principens innehåll för tid före utträdet på samma sätt som om Förenade kungariket vore medlem i EU. För den enskilde kan en bedömning vad gäller rätten till en förmån som grundar sig på principen vara avgörande för att få förmånen. Det

föreslås ingen tidsbegränsning av bestämmelsen om fortsatt tillämpning av principen av likställande av förmåner, inkomster, omständigheter och händelser för tid före brexit.

5.3 Förslag till åtgärder för att möjliggöra sammanläggning av intjänade försäkringsperioder för tid då Förenade kungariket var medlem i EU

Förslag: En person och dennes familjemedlemmar som har använt sin rätt till fri rörlighet inom EU ska fortfarande få sammanlägga intjänade försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen som har fullgjorts i Förenade kungariket före den 30 mars 2019.

För att rätt till sammanläggning ska föreligga med stöd av nämnda förordning krävs att denna rätt fanns före den 30 mars 2019. Detta gäller dock inte för arbetslöshetsersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Skälen för förslaget: Processen kring Förenade kungarikets utträde ur EU innebär svårigheter för enskilda att förutse vad som kommer att gälla efter utträdestidpunkten och inte minst avseende redan intjänade perioder. Den enskilde har avseende tidigare intjänade perioder agerat utifrån den information som funnits tillgänglig. De har t.ex. utgått från att arbete i Förenade kungariket grundar rätt till pensionsförmåner och föräldrapenning på sjukpenningnivå i Sverige. Vid ett avtalslöst utträde ändras förhållandena avsevärt. Enskilda har haft begränsade möjligheter att påverka, planera eller förbereda sig för detta. Det är inte rimligt att enskilda inte ska kunna använda sig av de perioder som har fullgjorts i Förenade kungariket före utträdet vid uttag eller ansökan om förmåner efter utträdestidpunkten. Detta skulle innebära att rätten till och storleken på förmåner för enskilda personer påverkas, utan att något villkor som avser den enskilda personen i sig har förändrats. Det föreslås därför att försäkrings-,

anställning- eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare som har intjänats under tiden Förenade kungariket var en del av EU ska kunna sammanläggas med perioder intjänade i Sverige för att möjliggöra uppfyllande av förmånsvillkor. Detta bör gälla oaktat när den enskilde ansöker om förmånen, förutsatt att perioden som ska beaktas avser tid före utträdestidpunkten. Intjänade försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare som har fullgjorts i Förenade kungariket efter den 30 mars 2019 kan inte sammanläggas med stöd av föreslagen bestämmelse.

Rätt till sammanläggning efter utträdet bör förutsätta att en sådan rätt förelåg före den 30 mars 2019. Bestämmelser om sammanläggning i fråga om arbetslöshetsförmåner finns i artikel 61 i förordningen. Enligt artikel 61.2 i förordningen kan försäkringsperioder, anställningsperioder och perioder som egenföretagare endast läggas samman om den som ansöker om arbetslöshetsersättning närmast före arbetslösheten har fullgjort perioder i det land där han eller hon ansöker om arbetslöshetsersättning. Ett krav på att rätten till sammanläggning ska ha förelegat före utträdesdagen skulle kunna medföra att den som har fullgjorda försäkringsperioder, anställningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare i Förenade kungariket före tidpunkten för landets utträde ur EU går miste om tid som har betydelse för rätten till samt storleken på arbetslöshetsersättning enligt det svenska regelverket om arbetslöshetsförsäkring. Ett sådant krav skulle därmed inte tillgodose behovet av möjlighet till sammanläggning även efter utträdet. För arbetslöshetsersättning bör det därför inte krävas att rätten till sammanläggning har förelegat före utträdesdagen. Kravet på att perioderna ska ha tjänats in före utträdet påverkas dock inte.

Efter Förenade kungarikets utträde ur EU kommer landet inte längre att vara en del av EU:s gemensamma samarbete som syftar till att inhämta de uppgifter som är aktuella för den enskilde och som behövs vid handläggningen av ett ärende. Följden av det blir att det ankommer på den enskilde att inhämta relevant information om exempelvis intjänade perioder för att kunna styrka att perioderna fullgjorts i Förenade kungariket före utträdestidpunkten.

Det föreslås ingen tidsbegränsning av bestämmelsen som möjliggör sammanläggning av intjänade perioder för tid före brexit. Detta skulle förfela syftet med bestämmelsen då intjänade perioder kan ligga till grund för ansökan om förmåner långt efter den aktuella

perioden. En tidsbegränsning skulle innebära ett utgångsdatum på intjänade perioder som fullgjorts under Förenade kungarikets medlemskap i EU, vilket bedöms som olämpligt och sannolikt inte är förenligt med Sveriges internationella förpliktelser. Bestämmelsen bör därför gälla utan tidsbegränsning.

5.4 Förslag till fortsatt export av svenska trygghetsförmåner till EU-medborgare i Förenade kungariket under en övergångsperiod

Förslag: En person och dennes familjemedlemmar som den 29 mars 2019 hade rätt att få eller får en förmån utbetald i Förenade kungariket med stöd av 5 kap. 17 a eller 18 § socialförsäkringsbalken eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen ska ha fortsatt rätt att få förmånen utbetald utan minskad ersättning och utan hinder av att Förenade kungariket har lämnat EU, förutsatt att den enskilde och dennes familjemedlemmar inte omfattas av ett annat tredjelands lagstiftning och övriga villkor för rätten till förmånen är oförändrade. Förmånen ska minskas med motsvarande förmån som utges från Förenade kungariket.

Vad som angetts ovan ska dock inte gälla för arbetslöshetsersättning.

Skälen för förslaget

Fortsatt export under en begränsad tid

Den situation som uppstår om Förenade kungariket lämnar EU utan ett avtal innebär att enskilda i vissa avseenden riskerar att drabbas på ett allvarligt sätt. Detta eftersom flera av de förmåner som i dag kan exporteras med stöd av socialförsäkringsbalken och unionsrättsliga bestämmelser inte längre kommer att kunna betalas ut till Förenade kungariket.

Enskilda riskerar att med mycket kort framförhållning bli varse det förändrade läget i och med att Förenade kungariket blir tredje-land. Det kan föranleda att enskilda hamnar i ett försämrat ekonomiskt läge, särskilt personer som får sådana ersättningar som ska täcka inkomstbortfall eller på annat sätt utgör en betydande inkomst för den enskilde. Det är mot denna bakgrund rimligt att under en övergångsperiod mildra dessa konsekvenser och tillåta fortsatt utbetalning av förmåner till personer bosatta i Förenade kungariket på samma sätt som sker i dag.

Rätten som finns i dag för arbetssökande att under som längst tre månader söka arbete med bibehållen svensk arbetslöshetsersättning i Förenade kungariket bedöms vara av en annan karaktär än övriga sociala trygghetsförmåner. Arbetslöshetsersättningen skiljer sig från de andra förmånerna på så sätt att den arbetssökande i grunden har rätt till arbetslöshetsersättning i Sverige och därefter ansöker om att få ta med sin ersättning för att söka arbete i Förenade kungariket. Vidare är möjligheten till export av arbetslöshetsersättning begränsad i tid, varför det inte framstår som lika orimligt att den enskilde kan behöva återvända till Sverige för att få rätt till förmånen. Därmed bedöms konsekvenserna av att rätten till export av arbetslöshetsersättning upphör vid Förenade kungarikets utträde ur EU inte vara av den omfattningen att det motiverar att arbetslöshetsförsäkring ska kunna exporteras efter Förenade kungarikets utträde. Vid en sammantagen bedömning bör därför en export av arbetslöshetsersättning till Förenade kungariket efter utträdestidpunkten inte tillåtas.

Förutsättningar för att fortsätta bevilja export av förmåner

Det föreslås att fortsatt rätt till utbetalning av förmån till Förenade kungariket ska möjliggöras. Det är huvudsakligen personer eller deras familjemedlemmar som vid utträdestidpunkten hade rätt till eller får en förmån utbetald till Förenade kungariket vid tiden för utträdet som omfattas av bestämmelsens personkrets, eftersom dessa bedöms ha inrättat sitt leverne efter att förmånen utbetalas och beloppets nivå. Det förefaller rimligt att i första hand skydda de som således kan drabbas av en förändring i hushållets inkomster.

Vidare ska personer eller deras familjemedlemmar som har inkommit med en ansökan om förmån före den 30 mars 2019, men där

beslut ännu inte meddelats, omfattas av den fortsatta möjligheten till utbetalning av förmån. En ansökan kan då ha lämnats till den tillämplande myndigheten, men där det av olika skäl inte har resulterat i ett beviljande vid utträdestidpunkten utan detta kommer först senare. En förutsättning för detta är dock att rätten till förmånen har funnits redan den 29 mars 2019. För sådana ärenden bör således också bestämmelserna om fortsatt möjlighet till utbetalning gälla.

En ansökan om förmån kan i vissa fall göras för retroaktiv tid, ofta för tre månader tillbaka i tiden. Föräldrapenning är ett exempel på en förmån som kan sökas inom tre månader (90 dagar) från dagen som ansökan avser.

Förmånen föräldrapenning utmärker sig på så sätt att det är en förmån som kräver att föräldrar aktivt planerar sitt uttag, ofta med relativt lång framförhållning. Föräldrar har stort utrymme att förfoga över förmånen inom ramen för vissa tidsperioder. En person som ansöker om föräldrapenning retroaktivt för tid före Förenade kungarikets utträde ur EU anses omfattas av personkretsen som med stöd av bestämmelsen har rätt att fortsatt exportera förmånen till Förenade kungariket om rätten till förmånen fanns senast den 29 mars 2019. Det får anses räcka att ansökan avser minst en åttondels dag före den 30 mars 2019 och att denna ansökan om förmån senare utbetalas för att den enskilde och dennes familjemedlem ska uppfylla bestämmelsens krav (jfr prop. 2016/17:154 s. 87).

Export av förmåner bör ske under en avgränsad tidsperiod i syfte att mildra konsekvenserna för enskilda samt ge dessa möjlighet att vidta de åtgärder de anser nödvändiga med anledning av det avtalslösa utträdet. Tiden bör vidare vara tillräcklig för att ge tillämplande myndigheter utrymme att vidta nödvändiga åtgärder, såväl inom den egna verksamheten såsom systemanpassningar och informationsinsatser som i enskilda ärenden, till följd av konsekvenserna av Förenade kungarikets avtalslösa utträde. Det är viktigt för både rätts säkerheten och transparensen att detta görs på ett ordnat sätt för att den enskilde ska få den vägledning och information som denne behöver för att göra välinformerade beslut i sin situation, i den mån det är möjligt. Tillämplande myndigheter har ansvar för att genom informations spridning och genom kommunikering underlätta för enskilda att skapa sig en överblick över vad som kan väntas för tid efter den tidsbegränsade lagstiftningens slut.

Den period under vilken svenska trygghetsförmåner fortsatt ska kunna betalas ut till EU-medborgare som är bosatta i Förenade

kungariket med stöd av den tillfälliga lagen ska sträcka sig till den 31 december 2019.

5.5 Förslag om ersättning för vårdkostnader

Förslag: Försäkringskassan ska under en övergångsperiod efter Förenade kungarikets utträde ur EU kunna ge ersättning för kostnader som har uppkommit till följd av vård som har tagits emot i Förenade kungariket, förutsatt att sådan ersättning skulle ha utgetts om Förenade kungariket var medlem i EU.

Detta ska gälla för vård som har inletts och avslutats i Förenade Kungariket före den 30 mars 2019 samt för vård som har inletts i Förenade kungariket före den 30 mars 2019 och som fortfarande pågår efter denna tidpunkt på grund av att vården av medicinska skäl inte tillfälligt kan avbrytas för att återupptas i Sverige.

Skälen för förslaget: Även när det gäller ersättning för kostnader för vård som utförts i Förenade kungariket med stöd av förordningsbestämmelser, behövs en nationell bestämmelse som möjliggör att utbetalning av ersättning kan ske i enlighet med de bestämmelserna även efter utträdestidpunkten. För pågående vårdsituationer efter utträdestidpunkten, vilka har påbörjats före denna, blir situationen oreglerad förutsatt att det inte finns nationella bestämmelser som ersätter förordningen. Även i de fall där vården avslutats före utträdestidpunkten krävs bestämmelser för att behöriga myndigheter (Försäkringskassan) ska kunna handlägga ärende om ersättning för vård på samma sätt som före utträdestidpunkten. För den patient som har en pågående vårdsituation är det angeläget att komplettera gällande bestämmelser så att hans eller hennes ärende kan handläggas enligt den ordning som gällde då vården inleddes. Om en sådan bestämmelse inte införs, riskeras den enskildes rättssäkerhet och den enskilde kan få svårigheter att bära de ekonomiska konsekvenserna som uppkommit till följd av vården. Det är viktigt för den enskildes förutsägbarhet att det finns bestämmelser som säkerställer att den enskildes ärende kan handläggas i enlighet med vad som gällde då han eller hon beslutade sig för att ansöka om vård i Förenade kungariket om situationen med ett oordnat utträde skulle uppstå.

En sådan nationell bestämmelse är en ensidig grund för fortsatt tillämpning av förordningen. Samtliga medlemsstater kommer att behöva reglera detta i förhållande till Förenade kungariket. För en optimal tillämpning krävs dock även reciprocitet av Förenade kungariket och även om det inte finns några tydliga avsiktsförklaringar finns det i övergripande hänseende uttryckt att Förenade kungariket kan förväntas genomföra motsvarande åtgärder då detta skulle vara i överensstämmelse med det policydokument som säger att EU-medborgare som vistas lagligt i Förenade kungariket ska få tillgång till vård i stora drag på samma villkor som i dag.⁴

Det administrativa samarbete som en situation i det nu aktuella hänseendet skulle krävas med Förenade kungariket, behöver hanteras inom ramen för en uppkommen situation. Enligt uppgifter från Försäkringskassan rör det sig om ett fåtal fall. Det är emellertid särskilt viktigt att anta ett pragmatiskt förhållningssätt i de fall som uppkommer, för att på så sätt undvika att en målgrupp som kan komma att innefatta särskilt utsatta personer inte ställs inför oöverstigliga konsekvenser vad gäller de administrativa delarna i handläggningen.

Försäkringskassan behöver bestämmelser som myndigheten kan tillämpa på den uppkomna situationen för att ha rättsligt stöd för att besluta om ersättning för kostnader för vård i dessa fall. Bestämmelsen omfattar vård som har inletts och avslutats före utträdestidpunkten samt vård som inletts före utträdestidpunkten och som på grund av medicinska skäl pågår därefter och inte kan avbrytas tillfälligt för att återupptas i Sverige.

Bestämmelsen är till för att försäkra att den enskilde får ersättning för sådana vårdkostnader som denne skulle ha haft rätt till, även om utbetalning av ersättning för vårdkostnaden sker efter det att Förenade kungariket har lämnat EU samt att Förenade kungariket ska kunna ersättas för kostnader för vård som uppstått där och som skulle ha ersatts enligt förordningen. För det fall Förenade kungariket däremot har utfärdat en faktura till den enskilde, ska ersättning för en sådan faktura kunna begäras hos Försäkringskassan.

Möjlighet att begära ersättning på detta sätt ska endast finnas under en övergångsperiod. Bestämmelsen föreslås upphöra den 31 december 2019. Ansökningar som kommit in till Försäkringskassan före denna tidpunkt ska dock fortfarande kunna handläggas och beslutas med stöd av den tillfälliga lagen.

⁴ Policy paper on citizens' rights in the event of a no deal Brexit, dokument 6 december 2018

Beslut som Försäkringskassan fattar med stöd av bestämmelsen får på vanligt sätt överklagas enligt 41 § förvaltningslagen (2017:900) och 16 § ersättningslagen.

Bedömningen är att det rör sig om mycket få ärenden, men på grund av rättssäkerhetsskäl för den enskilde och den gemensamma hållningen att alla de 27 medlemsstaterna inom EU agerar på ett likartat sätt, finns övervägande skäl för att genomföra den föreslagna lagändringen.

5.6 Förslag gällande ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagen om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen (XXX) ska träda i kraft den X april 2019. Lagen ska dock tillämpas från och med den 30 mars 2019.

Skälen för förslaget: De nya bestämmelserna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den X april 2019. Förmåner som en person hade rätt att få eller som utges den 29 mars 2019 med stöd av socialförsäkringsbalken och förordningen i Förenade kungariket samt ersättning för vårdkostnader ska, med de begränsningar som föreslås avseende arbetslöshetsersättning, kunna lämnas för tid före ikraftträdandet. Detta för att undvika att förmåner eller ersättning bortfaller för den enskilde under en övergångsperiod. Vidare bör bestämmelserna om likställande av förmåner och sammanläggning av perioder för tid före den 29 mars 2019 kunna tillämpas redan den 30 mars 2019. Därför bör det införas ikraftträdandebestämmelser som säkerställer att de nya bestämmelserna kan tillämpas även för tid före lagens ikraftträdande. Syftet med de föreslagna bestämmelserna om fortsatt tillämpning av socialförsäkringsbalken, lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och, för svensk del, Europaparlamentets och förordningen är att tillämpningen ska fortsätta på samma sätt som före Förenade kungariket lämnade EU. Avsikten är att tillämpande myndigheter och arbetslöshetskassorna ska handlägga ärenden med stöd av

samma nationella bestämmelser som tidigare och att tidsfrister för att göra ansökan, regler om retroaktivitet, överklagbarhet och övriga bestämmelser om handläggning av ärenden tillämpas oförändrat. Det administrativa samarbetet mellan Sverige och Förenade kungariket som baserats på EU-rätten kan dock komma att förändras. För det fall en person redan får en förmån torde någon ny ansökan inte vara behövlig. Om en ansökan om en förmån inkommer till tillämpande myndighet efter Förenade kungarikets utträde ur EU men före lagens ikraftträdande bör myndigheten kunna påbörja en prövning av gjord ansökan och utbetala förmånen i direkt anslutning till lagens ikraftträdande. Den handläggande myndigheten har givetvis en upplysningskyldighet om de aktuella förhållandena.

För det fall ett avtalslöst utträde sker vid en senare tidpunkt kan det bli aktuellt med senareläggning av ikraftträdande och tillämpning av lagen.

5.7 Förslag om upphävande av vissa bestämmelser

Förslag: Bestämmelserna om export av förmåner och ersättning för vårdkostnader ska upphöra att gälla vid utgången av 2019.

Bestämmelserna om ersättning för vårdkostnader ska dock fortfarande kunna tillämpas när det gäller en ansökan som har kommit in till Försäkringskassan före utgången av 2019 men som inte har avgjorts vid bestämmelsens upphörande.

Lagen ska träda i kraft den X april 2019.

Skälen för förslaget: Export av förmåner bör ske under en avgränsad tidsperiod i syfte att mildra konsekvenserna för enskilda samt ge dessa möjlighet att vidta de åtgärder de anser nödvändiga med anledning av det avtalslösa utträdet. Tiden bör vidare vara tillräcklig för att ge tillämpande myndigheter utrymme att vidta nödvändiga åtgärder, såväl inom den egna verksamheten såsom systemanpassningar och informationsinsatser som i enskilda ärenden, till följd av Förenade kungarikets avtalslösa utträde. Denna omställningsperiod bör begränsas till utgången av 2019. Bestämmelserna om möjlighet till export av förmåner ska därför upphöra att gälla vid utgången av 2019.

Möjligheten att tillämpa bestämmelsen om ersättning för vårdkostnader ska upphöra att gälla den 31 december 2019. Bedömningen är att det efter den 31 december 2019 inte kommer att finnas personer som måste få fortsatt vård i Förenade kungariket. Den tillfälliga bestämmelsen bör dock kunna tillämpas även efter den 31 december 2019 för handläggning av ärenden om ersättning för vårdkostnader som inletts hos Försäkringskassan före denna tidpunkt, men inte har beslutats vid det datumet. Bestämmelsen är tillämplig till dess att ärendet avgjorts slutligt.

För det fall ett avtalslöst utträde sker vid en senare tidpunkt kan det bli aktuellt med ett senare ikraftträdande.

6 Kostnader och andra konsekvenser

6.1 Finansiella konsekvenser och konsekvenser för enskilda

Syftet med förslagen i promemorian är att tillfälligt mildra konsekvenserna för framför allt enskilda för det fall Förenade kungariket lämnar EU utan ett utträdesavtal. Vid ett avtalslöst utträde kommer EU:s samordningsbestämmelser inte att vara tillämpliga. Detta innebär att vissa sociala trygghetsförmåner inte längre kan betalas ut till enskilda i Förenade kungariket. Individens intjänade perioder före utträdet kan inte heller ligga till grund för rätten till förmån därefter. Dessa konsekvenser uppkommer omedelbart vid tidpunkten för ett avtalslöst utträde. Inte heller sådan förmån som betalas ut med stöd av nationella bestämmelser till utgången av 2019, dvs. garantipension till ålderspension för personer födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension, kommer att kunna betalas ut. Detta beror på att rättsligt stöd för utbetalning till ett tredjeland, såsom Förenade kungariket, saknas i nämnda bestämmelser. Enskilda kommer således påtagligt att påverkas av Förenade kungarikets avtalslösa utträde.

Utgångspunkten inför Förenade kungarikets utträde ur EU har varit att det ska slutas en överenskommelse mellan Förenade kungariket och EU:s 27 medlemsstater för en övergångsperiod som möjliggör nödvändig omställning. Ett avtalslöst utträde innebär omedelbara konsekvenser som är svåra att överblicka på förhand. Utträdesavtalet skulle ha möjliggjort nödvändig tid för omställning och förhandling om den framtida relationen. Ett utträdesavtal har ansetts medföra fortsatt trygghet för medlemsstater, tillämpande institutioner och enskilda som nyttjat rätten till fri rörlighet.

Förslagen i denna promemoria syftar således till att mildra situationen för enskilda, som utan egentlig förberedelsetid vid ett avtalslöst utträde förlorar rätten att få förmåner utbetalade till Förenade kungariket. Det är svårt att fullständigt överblicka och kvantifiera de finansiella konsekvenserna av ett avtalslöst utträde. Med utgångspunkt i gällande förhållanden innebär förslagen inga ökade utgifter för staten.

Exporten av förmåner och möjligheten att få vårdkostnader ersätta kommer, med det nu liggande förslaget att begränsas i tid, vilket på sikt innebär att statens utgifter också kommer att minska över tid. Förslaget om att export av arbetslöshetsersättning fortsatt inte ska vara möjligt efter Förenade kungarikets utträde ur EU är en följd av Förenade kungarikets utträde ur EU. Mot bakgrund av att den som ansökt om och beviljats en export av arbetslöshetsersättning i grunden har rätt till arbetslöshetsersättning i Sverige så bedöms förslaget inte medföra några negativa ekonomiska konsekvenser för enskilda som berörs av förslaget. Förslaget bedöms inte heller medföra några ökade utgifter för arbetslöshetsförsäkringen.

Vad avser de förslag i promemorian som avser sammanläggning av perioder vid prövning av rätten till och beräkning av storleken på arbetslöshetsersättning så bedöms föreslagen inte medföra en förändring i förhållande till det som gällde före tidpunkten för Förenade kungarikets utträde ur EU. Förslagen bedöms därmed sannolikt inte heller medföra några ökade utgifter för arbetslöshetsförsäkringen.

Det är vidare viktigt att notera att några av de inkomstgrundande förmånerna oaktat detta förslags genomförande kommer att betalas ut till Förenade kungariket, t.ex. inkomstbaserad pension eller inkomstgrundad sjuk- och aktivitetsersättning så länge de exporteras med stöd av nationella bestämmelser.

6.2 Konsekvenser för Pensionsmyndigheten

Förslagen gällande fortsatt utbetalning av Pensionsmyndighetens förmåner till Förenade kungariket innebär i princip oförändrade förhållanden jämfört med nuvarande tillämpning. Skulle dessa förslag inte genomföras kan det innebära en ökad kostnad för Pensionsmyndigheten med anledning av administrationen av ärenden, inklusive överklagande och återkrävande av eventuella förmånsbelopp

som riskerar att betalas ut efter utträdestidpunkten. Tvärtom ges myndigheten genom lämnade förslag en tid att ställa om verksamheten genom att förbereda hur hanteringen av ärenden ska se ut på lång sikt, framför allt efter utgången av 2019 då exporten av förmåner upphör. Skulle förslagen inte genomföras finns en risk för att ärendehantering behöver fokusera till att i främsta rummet arbeta med ärendehantering vad gäller exportärenden. Vidare kan det förväntas att om förslagen i promemorian inte genomförs så kan det bli fråga om omfattande informationsaktiviteter för myndigheten för att i möjligaste mån informera allmänheten om omedelbara förändringar i tillämpningen men även kommunicera till enskilda för det fall att de framför allt får förmåner.

6.3 Konsekvenser för Försäkringskassan

Förslagen om fortsatt utbetalning av Försäkringskassans förmåner till Förenade kungariket innebär i princip oförändrade förhållanden jämfört med nuvarande tillämpning. Skulle förslagen inte genomföras kan det innebära en ökad kostnad för Försäkringskassan med anledning av administrationen av ärenden, inklusive överklaganden och återkrävande av eventuella förmånsbelopp som riskerar att betalas ut efter utträdestidpunkten. Genom lämnade förslag ges myndigheten tid att ställa om verksamheten genom att förbereda hur hanteringen av ärenden ska se ut på lång sikt, framför allt efter utgången av 2019 då exporten eller utbetalning av förmåner upphör. Skulle förslagen inte genomföras finns således en överhängande risk även vad gäller Försäkringskassans verksamhet att myndigheten för en tid behöver prioritera ärendehantering vad gäller exportärenden. Detta kan få effekter på andra verksamhetsområden. Vidare kan det förväntas att om förslagen i promemorian inte genomförs så kan det bli fråga om omfattande informationsaktiviteter för myndigheten för att i möjligaste mån informera allmänheten om omedelbara förändringar i tillämpningen men även kommunicera till enskilda för det fall att den framför allt får förmåner.

6.4 Konsekvenser för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och för arbetslöshetskassorna

Förslagen i promemorian bedöms kunna underlätta hanteringen för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetskassorna vid handläggning av ärenden som aktualiserar export av arbetslöshetsersättning och sammanläggning av perioder för personer som har nyttjat den fria rörligheten inom EU före Förenade kungarikets utträde ur EU.

Antalet ärenden avseende export till Förenade kungariket är redan i dag mycket begränsat. Vad gäller förslaget om att export av arbetslöshetsersättning fortsatt inte ska vara möjligt till Förenade kungariket efter dess utträde ur EU så bedöms det endast medföra en marginell minskning av dessa ärenden hos Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

6.5 Övriga konsekvenser

Det finns för närvarande inte några tillgängliga uppgifter på aggregerad nivå om hur många kvinnor respektive män som får förmåner eller som har intjänade perioder eller andra omständigheter som kommer att behöva beaktas för en ansökan om en framtida förmån. Det är således inte möjligt att bedöma om förslagen kommer att innebära olika konsekvenser för kvinnor eller män för det fall att de inte genomförs. Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter ska konsekvenserna för barn redovisas i alla åtgärder som vidtas och som påverkar barn. Förslagen bedöms ha positiva konsekvenser för flertalet barn då det annars inte skulle finnas rätt till att exportera förmåner riktade till barnfamiljer. De familjer som hade rätt att exportera en förmån före utträdestidpunkten ges därmed tid till att anpassa sig till den nya situationen. Beroende av födelsedatum och förmånsspecifika villkor medför de föreslagna bestämmelserna att möjligheterna till export ser olika ut för olika barnfamiljer.

Den föreslagna bestämmelsen om ersättning för vårdkostnader bedöms inte medföra några konsekvenser för landstingen och inte heller för företag.

Förslagen bedöms ha marginellt positiva konsekvenser för kommunerna, eftersom sammanläggning av försäkringsperioder

medger att förmåner kan utbetalas vid fler tillfällen och på högre nivå. Detta i sin tur innebär vid ett oordnat utträde att det ökade behovet av socialt bistånd som eventuellt hade blivit aktuellt nu uteblir.

7 Författningskommentar

7.1 Förslag till lag om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

1 §

I paragrafen anges vad lagen reglerar. De tre författningarna, socialförsäkringsbalken, lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, ska fortsättningsvis tillämpas för sådana personer som den 29 mars 2019 omfattades av dessa. Det finns dock vissa undantagsfall när bestämmelserna inte är möjliga att tillämpa, såsom bestämmelser som reglerar vissa handläggningsåtgärder. Utgångspunkten är emellertid att författningarna ska tillämpas på samma sätt som gjordes före Förenade kungarikets utträde ur EU. De förmåner som är aktuella är förmåner från socialförsäkringen, vid arbetslöshet, studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen samt hälso- och sjukvård.

2 §

I paragrafen finns en bestämmelse om de uttryck som används i lagen. I paragrafen stadgas att de uttryck som används i lagen ska ha samma betydelse som i socialförsäkringsbalken och i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. I uttrycket ”samma betydelse” inbegrips även att detta ska ha samma innebörd som vid tiden för Förenade kungarikets utträde ur EU. Det innebär

att när uttrycken försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare används har de samma innebörd som i balken och förordningen.

3 §

I paragrafen regleras att om förmåner, inkomster, omständigheter och händelser har vissa rättsverkningar enligt socialförsäkringsbalken, lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och om dessa har erhållits respektive inträffat i Förenade kungariket före den 30 mars 2019 ska dessa behandlas som om de hade erhållits eller inträffat i Sverige (se artikel 5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004) Det innebär att förmåner, inkomster, omständigheter och händelser som är likvärdiga ska behandlas på samma sätt mellan medlemsländer. Vid tillämpning av svensk rätt ska således hänsyn tas till likvärdiga omständigheter och händelser som har inträffat i Förenade kungariket före den 30 mars 2019, som om de hade inträffat i Sverige.

4 §

I paragrafen regleras sammanläggning av försäkringsperioder.

Av *första* stycket framgår att sammanläggning av intjänade försäkrings-, anställnings-, eller bosättningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare som har fullgjorts i Förenade kungariket före den 30 mars 2019 fortfarande ska få göras. En sammanläggning innebär att nämnda perioder som en person har uppfyllt i ett medlemsland ska ses som sådana perioder även i det nya medlemslandet, om det behövs för att personen ska få rätt till försäkring och förmåner i det senare landet. Uttrycket ”familjemedlem” har samma betydelse som i socialförsäkringsbalken och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Av *andra* stycket framgår att för att rätt till sammanläggning ska föreligga med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 krävs att denna rätt förelåg före den 30 mars 2019. Detta gäller dock inte för arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

5 §

I paragrafen regleras att en person och dennes familjemedlemmar som den 29 mars 2019 hade rätt att få eller får en förmån utbetald till sig med stöd av 5 kap. 17 a eller 18 § socialförsäkringsbalken eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen har fortsatt rätt att få förmånen utbetald även efter att Förenade kungariket har lämnat EU. Paragrafen reglerar således fortsatt rätt till export av förmåner med stöd av balken eller förordningen. Vid bedömningen av rätt till förmån är det lydelsen av de bestämmelser som gällde fram till den 29 mars 2019 som ska tillämpas. Med uttrycket ”familjemedlem” avses samma betydelse som i socialförsäkringsbalken och förordning (EG) nr 883/2004. Förmånen får inte minskas med anledning av att Förenade kungariket har lämnat EU, utan endast om övriga villkor för rätt till förmånen har förändrats. Rätten till en förmån upphör om den enskilde eller dennes familjemedlemmar omfattas av ett annat tredjelands lagstiftning. Förmånen ska också minskas om motsvarande förmån utges från Förenade kungariket. Med motsvarande förmån avses att förmånen ska täcka samma behov som den förmån som personen redan har fått från Sverige. För att förmånen ska anses vara av motsvarande karaktär krävs inte att förmånerna är jämförbara ur ett ekonomiskt perspektiv.

Av *andra* stycket framgår att första stycket inte gäller för arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Det betyder att export av arbetslöshetsersättning inte kommer att kunna ske efter den 29 mars 2019.

6 §

I paragrafen regleras att bestämmelserna om ersättning för utgifter avseende vårdförmåner i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och bestämmelserna i lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (ersättningslagen) är tillämpliga efter den 30 mars 2019 för den vård som har inletts i Förenade kungariket före detta datum. Paragrafen ger rättsligt stöd för att tillämpa dessa bestämmelser även efter Förenade kungarikets utträde ur EU, förutsatt att punkterna 1 eller 2 är uppfyllda. Även de kriterier för rätt till ersättning som följer av bestämmelserna i

nämnda förordning och ersättningslagen måste vara uppfyllda för att utbetalning ska kunna ske med stöd av paragrafen.

Med stöd i förordning (EG) nr 883/2004 kan personer som är försäkrade i Sverige söka förhandstillstånd för planerad vård samt ersättning i efterhand för nödvändig hälso- och sjukvård av offentligt anslutna vårdgivare i ett annat EES-land.

I ersättningslagen, som har genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård i svensk rätt, anges villkor för rätt till ersättning för kostnader som uppkommit till följd av gränsöverskridande vård samt hur en ersättnings storlek ska bestämmas. I lagen finns även bestämmelser som gör det möjligt för patienter att söka förhandsbesked för planerad vård i ett annat EES-land.

Enligt *punkt 1* kan kostnader för vård som har inletts och avslutats i Förenade kungariket före den 30 mars 2019 ersättas med stöd av förordning (EG) nr 883/2004 och ersättningslagen. Punkten ger stöd för att ersättning kan betalas ut i de fall ansökan inkommer till Försäkringskassan efter den 29 mars 2019. Punkten är också tillämplig i de fall ansökan har inkommit till Försäkringskassan före den 30 mars 2019 men inte har handlagts av Försäkringskassan före Förenade kungarikets utträde ur EU.

Punkt 2 ger stöd för att kostnader för vård som har inletts i Förenade kungariket före den 30 mars 2019 och som på grund av medicinska skäl fortfarande pågår efter denna tidpunkt kan ersättas enligt förordning (EG) nr 883/2004 och ersättningslagen. Vården ska av medicinska skäl inte tillfälligt kunna avbrytas i Förenade kungariket och återupptas i Sverige.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Enligt *den första punkten* ska lagen träda i kraft den X april 2019.

Enligt *den andra punkten* ska lagen tillämpas för tid från och med den 30 mars 2019.

7.2 Förslag till lag om ändring i lagen (XXX) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Genom lagen upphör bestämmelserna om export av förmåner och ersättning för vårdkostnader att gälla vid utgången av 2019.

Bestämmelserna om ersättning för vårdkostnader ska dock fortfarande kunna tillämpas när det gäller en ansökan som har kommit in till Försäkringskassan före utgången av 2019 men som inte har avgjorts vid bestämmelsens upphörande.

Ikraftträdande

Lagen ska träda i kraft den X april 2019.